

ACADEMIA ROMÂNĂ
MEMORIILE SECȚIUNII LITERARE
SERIA III TOMUL I MEM. 2

IOAN BOGDAN,
A. VLĂHUȚA, A. XENOPOL
ȘI MANUSCRIPTE ALE LOR

COMUNICARE
DE
I. C. NEGRUZZI
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

CULTURA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI

1923

494639Z

IOAN BOGDAN, A. VLAHUȚĂ, AL. XENOPOL
ȘI MANUSCRIPTE ALE LOR.

COMUNICARE

DE

I. C. NEGRUZZI
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

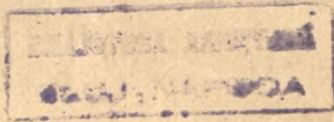
Sedința dela 17 Maiu 1920

În ședința din 23 Maiu a anului trecut am avut onoarea a depune pentru arhiva Academiei Române un foarte mare număr de manuscrise. Erau scrieri autografe a vreo șasezeci de autori români din secolul trecut, începând cu Eliad Rădulescu, Const. Negruzzi, M. Kogălniceanu, Gh. Bariț, V. Alecsandri, C. Negri, adică ale bărbaților acelora cărora le datorim renașterea noastră literară și națională și mergând până la scriitorii cari ne-au părăsit de curând, într'o vârstă în care ar fi putut avea încă înaintea lor un lung șir de ani de activitate rodnică, precum: Delavrancea și Coșbuc.

Manuscrisele autografe sunt interesante nu numai pentru a vedea modul în care scriau autorii români, dar și — în mare parte — prin cuprinsul lor, căci cele mai multe sunt epistole ce mi-au adresat acești însemnați scriitori, în care își dădeau părerea asupra literaturii române, asupra evenimentelor contemporane, și, în general, asupra patriei noastre.

Astăzi vin să îmbogățesc acest tezaur de documente cu încă un șir de scrisori ale unor autori de foarte mare valoare, cari au încetat din viață în timpurile cele mai recente. Așa, deși casele mele au fost ocupate timp de 23 de luni de oștirile dușmane, cari n'au avut grije să-mi cruțe nici bibliotecă, nici hârțiile, am putut totuș descoperi din nou, în neînchipuita dezordine în care mi-am regăsit locuința, manuscrisele ce prezint astăzi.

hgh.639

P/142

Mai întâiu am aici un număr de 16 scrisori ale regretatului nostru coleg Ioan Bogdan, adresat mie în anii 1889 și 1890 din Moscova, Petersburg, Kiew și Cracovia. Ioan Bogdan fusese trimis în Rusia de guvernul nostru — ministru de instrucție publică fiind Titu Maiorescu — atât pentru a se perfecționa în studiul limbilor slave, cât și pentru a cerceta în arhivele rusești și polone, documentele ce puteau fi în raport cu patria noastră și cu istoria ei.

Am făcut mențiune de aceste scrisori ale lui Bogdan într'o sedință intimă a Academiei, dar ele sunt așa de interesante, încât cred că e bine să dau la lumină măcar știrile comunicate de colegul nostru din Petersburg în scrisoarea sa din 14 August 1889 (sunt 31 de ani de atunci) și în care îmi aduce la cunoștință părerea ce aveau Rușii din toate clasele sociale despre România și scopurile ce urmăria guvernul rusesc față de noi.

«Sunt convins și mă conving pe fiecare zi mai mult că o politică rusofilă e pentru noi cel mai mare pericol: înțeleg o politică rusofilă consequentă, nu o cochetărie când simți de trebuință. Visul Rușilor e transformarea țării noastre în două gubernii: că aceasta se va întâmpla de bună seamă, și-o spune fiecare om cu care vorbești aci: prost sau cult, tot una; noi nu însemnăm nimic la Dunăre, până ce nu ne vom închina de bună voie «părintelui țar», cum au început să-l numească de mult bieții Români din Basarabia. Sper că va trece încă multă apă pe Dunăre până și-or împlini acest vis, care ar însemna nimicirea în scurtă vreme a ori și cărei culturi naționale românești. Rusia e o astfel de putere încât când ai intrat în ghiarele ei, cu greu te mai poți scăpa. De când sunt aci și văd cu ochii mei ce presiune exercită Rușii asupra altor popoare mici, mi se umple sufletul de ura, ce o are orice ființă slabă pentru alta puternică și amenințătoare, când aceasta n'o lasă să trăiască. Văd ce au ajuns Românii din Basarabia, ce vorbesc acum rusește, afară de cei bătrâni de tot: în Basarabia a dispărut orice urmă de viață românească intelectuală. Peste tot, până și în biserici, s'a 'ntrodus limba rusească. În 50 de ani s'ar întâmpla acelaș lucru dacă ne-ar anexa Rusia. A cultivă simpatii pentru Rusia în poporul nostru, a-l căută să-l apropii de Ruși de care și altfel e prea aproape prin aceeaș credință, mi se pare că ar fi o politică ce ne-ar duce la urma urmelor la o abnegare a individualității noastre naționale. Cu greu îmi vine să cred că între oamenii noștri politici se găsesc oameni cu astfel de idei».

Această părere a Rușilor despre țara noastră nu s'a schimbat nici un moment dela Petru cel Mare până la Kerenski și Lenin în zilele acestea.

Sub Caterina II, cea mare, Rușii au înlesnit luarea Bucovinei de către Austriaci, precum se vede din documentele secrete, copiate din arhivele din Viena, comunicate de Eudoxiu Hurmuzache și publicate de Academia Română.

Sub împăratul Alexandru I, deși Rusia se declarase protecția noastră contra Turcilor, ea ne-a răpit la 1812, prin pacea dela București, jumătatea Moldovei, toată țara dintre Prut și Nistru. Iar când ultimul țar Nicolae II, întorcându-se dela Constanța, după vizita ce făcuse regelui Carol la 1914, se opri la Kișinău pentru serbarea inaugurării statuei lui Alexandru I, el zise în discursul său că «e fericit de a se afla în acea provincie a Rusiei care făcuse parte din Turcia și pe care străbunul său a scăpat-o din ghiarele Otomanilor». Eu însă cred că pe vremea aceea nu se găsiă nici un Turc în mai toată partea aceea a Moldovei. Sub țarul Alexandru II când Rușii, învinși la Plevna de Osman Pașa cereau cu insistență ajutorul armatei noastre — este obștește cunoscut textul faimoasei telegrame a marelui Duce Nicolae către domnitorul nostru — și noi, trecând Dunărea spre a le veni în ajutor am bătut pe Turci la Plevna, Rahova și Vidin, Rușii drept răsplată, ne-au răpit județele Cahul, Bolgrad și Ismail, deși încheiase cu noi un tratat în care ne garantau integritatea *actuală* a României. Cuvântul «actuală» fusese pus de Mihail Kogălniceanu și admis de Ruși abia cu mare greutate. Cum s'au purtat Rușii ca aliați ai noștri în războiul din urmă, atât în vremea domniei lui Nicolae II, cât și după izbucnirea revoluției, în timpul lui Kerenski și apoi al sovietelor, am văzut și am constatat cu toții.

Din toate aceste fapte istorice trebuie să tragem învățătura că, față de vecinii dela răsărit trebuie să fim într'o pază continuă și neadormită, fiind deplin încredințați că mișcările politice interne, fie chiar revoluționare, care aduc schimbări radicale în forma urui Stat, nu dau niciodată o altă direcție politicii sale externe.

Trec, domnilor, la colegul nostru Alex. Xenopol care ne-a părăsit, sunt câteva luni, în ziua de 27 Februarie trecut. Acest însemnat istoric, din toți autorii Români încetați din viață, cel mai bogat în scrieri, a început cariera sa de publicist foarte de tânăr, la vârsta de 21 de ani când se găsiă încă pe băncile

Universității (Xenopol s'a născut în 23 Martie 1847). Ieșind cel întâiu la examenul de bacalaureat dintr'un institut școlar privat, înființat de mai mulți profesori din Iași printre cari se găsiă și Titu Maiorescu, institut din care a făcut parte și stimatul nostru președinte d-l P. Poni, Al. Xenopol a fost așa de superior tuturor conșcolarilor săi, că Maiorescu a propu membrilor societății literare «Junimea» din Iași să-l trimită pe socoteala lor la Universitatea din Berlin pentru studierea filosofiei și istoriei. Membrii societății au primit bucuros această propunere și eu, secretarul perpetuu al societății, am strâns și i-am expediat subvențiunea timp de patru ani aproape, după care Xenopol, sfârșindu-și studiile, s'a întors în țară cu diplomele de doctor în drept și filozofie. In tot acest timp și anume în anii 1868, 69, 70 și parte din 71 — a trecut o jumătate de secol de atunci! — am avut cu Xenopol o corespondență regulată și neîntreruptă. La trei săptămâni, cel mult la o lună Xenopol îmi scriă lungi scrisori, câte odată de 4 și chiar de 5 coli strâns scrise, în care îmi expunea pe larg părerea sa asupra situației politice și economice a Statului nostru, asupra viitorului poporului român, asupra direcției în care trebuiă îndreptată cultura națională și așa mai departe. Ceeace puțini ar fi făcut înaintea lui, la o vârstă așa de fragedă. Xenopol, mai îmi trimiteă încă pentru revista «Convorbiri Literare» un șir de studii foarte interesante și minunat cugetate și desvoltate. Am publicat articolele sale despre «Cultura Națională», despre «Istoriile civilizațiunii», studiile sale asupra stării noastre actuale, despre raportul Românilor cu Romanii, despre Reforma așezămintelor noastre și altele, care toate au fost mult apreciate de lumea noastră cultă și de tot publicul cetitor.

Iată cum introduce Xenopol șirul acestor întâi studii ale sale:

După cum am avut onoarea a vă spune în scrisoarea precedentă, vă alăturz aici începutul unei mici lucrări ce am întreprins de câtva timp. După titlu vedeți că vroesc să spun câte ceva despre cultura națională, acel cuvânt minunat ce se repetă de toată lumea, care însă totodată e unul din cele mai puțin înțelese de toată lumea. Voiu să arăt ce este cultura națională, care este câmpul ei și la ce e bună. Pentru aceasta am căutat să stabilesc un principiu din care să o desvolt cu necesitate științifică. Subiectul, pentru mine cel puțin, e cu totul nou; am fost condus la tratarea sa de câteva cuvinte expri-

mate de d-l Maiorescu în una din prelegerile d-sale asupra psihologiei; recitind într'o zi manuscrisul de psihologie, dădui peste acele câteva fraze ce le rostise d-l Maiorescu asupra culturii naționale.

Într'o altă scrisoare din 17 Februarie 1869, Xenopol îmi desvoltă pe larg motivele pentru care nu împărtășește în totul părerile expuse de Maiorescu într'un studiu al său în care combate introducerea culturii la noi numai de sus în jos, prin imitatori servili ai popoarelor apusene dela cari împrumutăm numai forma goală a instituțiilor lor.

Întrebarea deci stă aci: Este progresul nostru dintr'un început fals și de aceea e starea noastră de astăzi rea, sau progresul nostru e în sine normal, decât în această regularitate și legitimitate a sa trebuia să se producă stări anormale ca aceea de astăzi?

Mi se pare că numai când se formulează astfel întrebarea se presimte că ipoteza din urmă este, în admisiunea ei, explicarea stării noastre de astăzi și că deci consecințele ce se pot trage sunt cu totul altele; căci dacă se produc bureți și mușchi pe trunchiul încă verde nu trebuie să conchidem de aici că măduva însăș e deja putredă.

În două chipuri poate să se civilizeze un popor: sau civilizațiunea este produsul său propriu, este pornită deadreptul din interiorul său și ramurile de cultură se desvoltă treptat cu necesitățile ce apar pe rând în acel popor, sau un popor e pus deodată în față cu o cultură deja existentă și prin influența acesteia el se simte atras spre a ieși din starea în care se află și a mulțumi necesitățile ce se desvoltă atunci în el. Care din aceste două moduri de civilizațiune este preferabil, nu voi să determin; fiecare are bunurile și relele sale. Dacă ramurile de cultură se desvoltă în cazul dintâu în mod mai original, desvoltarea însăș este mai unilaterală, nu rezultă acea universalitate a desvoltării ce este produsul frecării elementelor străine. Se înțelege că aceste două moduri de civilizațiune nu sunt ceva exclusiv, că nu se poate zice că un popor are o desvoltare exclusiv originală sau că un altul se desvoltă în tot timpul numai sub o influență străină. Cele două moduri sunt dară numai două feluri de amestecături în care predomină când unul când celălalt din elementele ce le compun. Anglia avu și are o desvoltare originală pe cât se poate: totuș impulsul puternic ce capătă această desvoltare dela al XV secol încoace este datorit în mare parte studiului antichității. În Europa continentală fu desvoltarea din capul locului sub influența civilizațiunii antice; pe urmă însă nu se poate nega că fiecare națiune luă în desvoltarea ei o cale originală mai mult sau mai puțin. . . Mai important însă este de a studia influența acelei civilizațiunii antice asupra lumii barbare, căci din aceasta se vor putea deduce consecințe importante pentru aprecierea stării și a direcțiunii noastre de astăzi.

Așa desvoltă tânărul student pe larg mai departe și cu multă erudiție părerile sale opuse celor ale profesorului său, și ce profesor!

Despre poeziile lui Alecsandri, compuse atunci și intitulate Pasteluri, Xenopol îmi vorbește cu mare entuziasm în epistola sa din 17 Februarie 1869.

Numărul acesta și nu mai puțin cel precedent sunt cu totul pline de interese. Poeziile lui Alecsandri și mai ales Concertul, sunt sublime. Le-am citit de zece ori și tuspătru câți eram în casă le-am mai recitat. Ce face frumusețea acestei poezii este descripțiunea aceea minunată pusă în mișcare; nu mai puțin e de mirat cum a unit Alecsandri atâta spirit (vițu) cu atâta poezie dulce. Îmi aduc aminte de versuri ca aceste «Toporași ce se închină gingașelor lăcrămioare» sau «Și duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă» lângă ceste-lalte:

«Și culbeci cari fac coarne purtându-și casa în spinare,
«La ivirea lor poiana clocotește 'n hohot mare
«Singur macul, roș la față, doarme dus pe ceă lume».

Scrisorile lui Xenopol pe care le depun toate la Academie, afară de câteva neînsemnate în care vorbește de lucruri cu totul personale și private, formează, pot zice, un volum întreg și cred că acei ce se vor ocupa mai târziu cu studiul amănunțit al mișcării noastre culturale vor găsi în ele izvoare și elemente foarte prețioase. În tot cazul ele vor contribui a da o mare lumină asupra activității intelectuale a însemnatului istoric național și regretat coleg al nostru Alex. Xenopol.

Domnilor, fiindcă m'am ocupat de câțiva din autorii noștri cei însemnați, încetați din viață dela ultima noastră sesiune generală încoace, dați-mi voie să vorbesc și de poetul Al. Vlahuță, ale cărui însemnate merite au fost expuse în multe societăți literare private dar despre care nu s'a făcut încă nici o comunicare în Academia Română.

Am fost cu Vlahuță într'o corespondență continuă mai ales la începutul carierei sale literare, când mi-a comunicat cele întâiu poezii ce a scris. Din nenorocire, în furtuna care a trecut peste locuința mea în timpul ocupațiunii, toate scrisorile sale, afară de una, au fost distruse sau pierdute. Singura ce am mai găsit, datată din 6 Maiu 1882, și pe care o depun la manuscrisele Academiei, începe cu cuvinte foarte măgulitoare pentru mine:

Permiteți tânărului d-voastră școlar ca, după un an aproape de tăcere, să vină iarăș cu slabele lui prinoase și să abuzeze iarăș de răbdarea și bună-tatea d-voastră.

Și după ce răspunde la oarecare observațiuni ce-i făcusem asupra unei poezii a sale «Scrisoarea unui bătrân», sfârșește cu interesantul pasaj în care atinge influența ce are asupra sa Mihail Eminescu care în acea vreme compunea cele mai minunate ale sale poeme.

Din cele ce-mi spune, s'ar crede că Vlahuță ar dori să fie un imitator al lui Eminescu — ceeace nu este de loc. Vlahuță a fost un poet cu totul original. Deși, probabil din motive personale, el n'a avut dispoziția să facă parte din Academia Română, cum am fi dorit, totuș noi îl considerăm oarecum ca dintr'ai noștri, căci în trei rânduri am premiat deosebite volume ale sale, ceeace nu s'a întâmplat nici unui alt autor român. Chiar în anul trecut, puțin timp înaintea încetării sale din viață, Academia i-a oferit premiul cel mare Năsturel pentru poeziile sale, premiu ce înaintea lui onorase numele unor autori ca Alecsandri, Odobescu și Coșbuc.

Pentru a serbă și aici memoria acestui însemnat poet, dați-mi voie să cetesc astăzi raportul pe care l-am făcut eu însumi în ultima noastră sesiune, raport de care au luat cunoștință numai numărul restrâns de membri cari formau comisiunea premiului Năsturel.

«Lessing, unul din cei mai mari autori critici ai tuturor timpurilor, scrie următoarele, vorbind despre omul de geniu:

«Când un spirit îndrăzneț, cu deplină încredere în propria sa forță, străbate în templul gustului prin o nouă poartă de intrare, se găesc sute de spirite imitatoare care sperează să se furișeze și ele prin spărtura făcută, însă în zadar! Prin aceeaș putere piin care a deschis poarta, el o închide după sine».

«Această comparație, aș putea zice axiomă, fără îndoială adevărată pentru imitatori servili, nu se poate aplică la acei autori a căror bogăție de inspirație a fost poate mărită de predecesorul lor, dar cari au știut să-și păstreze pe deplin personalitatea proprie.

«Deaceea fac o afirmație greșită acei critici cari, vorbind despre poeziile lui Vlahuță, susțin că și acest autor — ca mulți alții — face parte din așa zisă «Școală a lui Eminescu». Adevărul este că poeziile lui Eminescu au făcut asupra lui Vlahuță un efect profund și poate i-au deschis orizonturi noi,

dar ceea ce a produs Vlahuță nu este — ca să zic așa — o moștenire Eminescană ci o creație a propriei și bogatei sale imaginații.

«Eu cunosc poeziile lui Vlahuță de când au fost scoase întâiu la lumină în anii 1880, 81. Nu cred să mă înșel când afirm că am tipărit în «Convorbiri Literare» cele dintâi versuri ale sale, apreciind pe tânărul lor autor după adevărata sa valoare.

Vlahuță este un poet liric în sensul strict al cuvântului; ode, imnuri, fabule, balade, pastorale, elegii, satire, idile, epistole, epopee, tot ce nu este strâns legat de sentimentele cele mai adânci și mai intime, sunt concepții străine lui. Ceea ce domină în versurile sale, este dragostea pătimasă, este credința religioasă, pătrunsă de îndoială și tristeță, este sbuciumul sufletesc pe care îl produce idea morții, e lipsa de speranță, că o înviere sub orice formă ar fi posibilă:

«Să nu mai revin în viață niciodată? . . . nici-o dată? . . .
O, 'i grozavă vorba asta. . . Limbă ne mai desghețată,
Humă ne mai încălzită de simțiri și de idei!
Nu de moarte mă cutremur, — ci de veșnicia ei!»

Chiar gândul mângâietor pentru unii că, după moarte va mai trăi opera lor, este exprimat de Vlahuță cu multă melancolie:

«La voia ta sunt, însă, Puternice Părinte,
Să nu treci cu vederea smerita-mi rugăminte:
Indură-te și lasă pe pagina aceasta
Gândirea-mi să palpite când hârb îmi va fi țeasta.
Înțepenește-mi dreapta ș' închide-mi-o în sicriu
Dar nu 'nghetă, Stăpâne, și versul ce-aici scriu».

Da, Vlahuță este trist în cugetările sale. Pe când Voltaire cere ca poetul să fie vesel, să nu comunice altora decât plăcerile sale:

«En fait de sentiments l'art n'a rien qui nous plaise
Ou chantez vos plaisirs ou quittez vos chansons».

Vlahuță, ca și dealminteri majoritatea poezilor moderni, nu ne comunică decât gânduri negre și simțiri dureroase. Chiar când arare ori o plăcere mare îl inspiră, lui nu-i vine să creadă în realitatea ei și nota dominantă este tot tristă:

«Mă 'ntreb de nu-i o nebunie
Să cred că tu ai răsărit
În existența mea pustie, —
De nu visez că's fericit.

O frică de copil m'apucă,
Și tremurând te strâng la piept,
Să nu-mi dispari ca o nălucă,
Și singur iar să mă deștept.

[In fericire.]

Sau în altă poezie: «Iubire»:

Pustie, nesfârșit de lungă,
S'așterne vremea înainte,
Și de pe-acum încep să-mi pară
Povești aducerile-aminte;
E-atâta fericire 'n urmă,
Ș'atâta-mi pare de departe,
Incât mă 'ntreb dac' am trăit-o
Sau am citit-o într'o carte. . .»

Ceeace este încă de notat în poeziile lui Vlahuță este forma admirabilă, impecabilă a versurilor. În tot volumul ce cuprinde peste optzeci de poezii — printre care spre mirarea mea lipsesc vreo șapte foarte frumoase, tipărite în anii 1881, 1883 și 1884 în «Convorbiri Literare» — nu se vor găsi rime încorecte; se vor căuta în zadar neglijențe limbistice sau ritmice, ori comparații prea des întrebuițate și uzate sau lipsite de imagini sensibile. Așa zise licențe poetice de care n'au știut câteodată să se ferească nici chiar unii din poeții cei mai de seamă dela noi și dela alte popoare, sunt străine lui Vlahuță și este știut cât de mult mărește valoarea unei poezii corectitudinea formei pe lângă înălțarea ideii, bogăția imaginației și puterea sentimentului. Este ca un buchet de flori prezentat, nu într'o oală ordinară, ci într'un vas frumos ciselat. Cum ridică de exemplu valoarea sonetului: «Dar nu 'nțelegi» frumoasele rime și admirabila comparație din ultimele două strofe:

«Uitare, vin' cu liniștea ta dulce
Zi gândului că-i ceasul să se culce:
E noapte, stinge lampa amintirii;

Lumina-i bate 'n cripte de morminte...
Intunec'o, s'adorm de-aci 'nainte,
C'am zis de mult adio fericirii!»

Ce frumoase și ca formă sunt versurile din cunoscuta poezie «Dormi în ce», când la patul de moarte al femeii tinere și iubite poetul e apucat de mânie contra celui ce lumile cârmuește:

«Doamne, dacă nu se mișcă nici un paiu de pe pământ
Fără știrea și voința ta și dac' al tău cuvânt
Este singura poruncă, cărei toate se supun; —
Dacă tu ești drept, puternic și nemărginit de bun, —
Spune, — pentru ce adesea lovitura ta 'i nedreaptă?
Pentru ce ne surpi credința 'n judecata ta 'nțeleaptă?
De ce — fulger — cazi pe-un templu, spinteci bolta ta sfințită?
Și în țândări crapi icoana Maicii Domnului trăsniță?
De ce-așterni omătul iernei peste floarea lui April,
Ș'un lințoliu pe obrazul visătorului copil?»

Pentru ce iai două inimi căror tată zici că ești
 Și, topindu-le în focul tinereții, le ursești
 Dor cu dor să-și împletească, prinse 'n dragoste nebună
 Și când se iubesc mai dulce și-și fac visuri împreună,
 Din senin îți vine-o toană: svârli țărâna peste una,
 Iar pe cea stingheră — neagra jale pentru totdeauna?»

Dar când poetul «părăsește odaia plină de înghețul morții» și iese, «sub minunata boltă înstelat' a nopții», când vede luna «plutitoare în văzduhuri» care revarsă atâta farmec și i s'arată în așa sfântă splendoare «cum lunecă printre stele fără să le atingă», el se înfioară și se întrebă...

«Cine

Mân' atâtea lumi, cu pază, pe cărările senine?

O ce mic și ce netrebnic m-am simțit atunci 'nainte
 Marei străluciri, ce 'n raze-i inima-mi scaldă și mintea!
 Și adânc smerit, cucernic, pocăit în fața lumii
 Slavă și 'nchinarea dus-am bunului stăpân al lumii.

Dormi iubito, dormi în tihnă.— N'am venit să-ți tulbur somnul.
 Am venit să-mi plec genunchii și-a mea inimă spre Domnul.»

Acestea sunt poeziile lui Vlahuță. Cu greu s'ar putea pune alături cu versurile sale acelea ale vreunui alt poet român în viață.

Premiul «cel mare» Năsturel, care după litera testamentului este destinat mai cu seamă pentru scrieri de pură literatură română în proză și versuri, s'a acordat până acum la cinci autori, lui Vasile Alecsandri, Al. Odobescu, Coșbuc, Sârbu, pentru istoria lui Mihaiu Viteazul și în sfârșit lui Murnu pentru admirabila sa traducere în hexametre a Iliadei lui Homer.

Acum îmi pare indicat să încoronăm pe poetul nostru Vlahuță și propun să-i acordăm marele premiu Năsturel ca o dreaptă recunoaștere a frumosului său talent.

(ss) I. C. NEGRUZZI

Am aflat în urmă că poetul eră bolnav când Academia l-a onorat cu acest mare premiu și boala sa a fost, din nenorocire, fără leac spre marea pagubă a literaturii naționale.

Pentru a sfârși comunicarea mea de astăzi, depun încă, pe lângă numeroasele scrisori adresate mie de Ștefan Vârgolici ce am dat Academiei în sesiunea trecută, încă una ce am găsit din întâmplare printre hârtiile împrăștiate de soldații german ce-mi ocupau casa. Această scrisoare privește pe colegul nostru N. Iorga și are data 21 Decemvrie 1889 (e prin urmare veche de aproape 31 de ani).

Cuprinsul scrisorii se explică prin împrejurarea că pe vremea aceea eram, împreună cu Hasdeu și Al. Odobescu, membru în Consiliul permanent al instrucțiunii publice, iar Consiliul avea atunci atribuțiuni mai întinse decât are astăzi. Consiliul propunea numirile în corpul didactic și ministrul le aprobă. În lungul șir de ani cât am ocupat această delegațiune, nu țin minte decât un singur caz în care un ministru nu s'a unit cu o propunere de numire făcută de Consiliu. Iată scrisoarea:

«*Iubite amice,*

Odată cu scrisoarea mea pleacă la minister o petiție a tânărului Neculai Iorga, care cere o suplinire la liceul din Focșani, cursul superior, de limba română sau latină, suplinite actual de aceeaș persoană.

Acest tânăr *Iorga* a trecut eri licența în litere, secția istorico-literară, cu un succes extraordinar de strălucit, după cea urmat, fiind elev al școalei normale de aici, numai un an cursurile Facultății noastre de litere. La Iunie trecut el a dat toate examenele anului I, numai cu bile albe, și acum, la începutul anului curent, căpătând dela consiliul facultății dispensa de inscripțiuni a dat și restul examenelor de doi ani, și în sfârșit examenul general de licență, fiind admis *magna cum laude*. Este un băiat cu desăvârșire distins, cum n'am avut și probabil mult timp nu vom avea în Facultatea noastră, un adevărat *fenomen*, și ca memorie, și ca putere de judecată, și are numai 18½ ani.

Este însă de o sănătate delicată și ar vrea o suplinire (căci e sărac), în așteptarea unui concurs, sau a unei burse pentru străinătate.

Ar fi chiar păcat să nu meargă în străinătate, mai ales că e vacantă o bursă din fondul Nicolescu, pentru limba greacă, tocmai partea în care el s'a specializat. Știe foarte bine limbile clasice, cunoaște franceza, spaniola și italiana, mai puțin germana, cu care însă se ocupă. El a făcut admirația noastră a tuturor și ar merita să se creieze o bursă anume pentru dânsul. Solicitez recomandarea și ajutorul tău pentru acest tânăr».

Precum vedeți, ea este foarte elogioasă și măgulitoare pentru colegul nostru.

Domnilor colegi, veți înțelege că nu-mi voi permite a face cel mai mic comentariu la această scrisoare. După crâncenele lupte răsboinice prin care am trecut, ne găsim astăzi, pe neașteptate, în lupte politice interne violente și pasionate și este foarte trist că ele au urmat așa de repede marele act al Unirii Românilor în asemenea luptă în care partizanii ridică pe conducătorii lor în naltul cerului și adversarii îi cufundă în adâncul prăpastiei. Ba chiar persoanele străine luptelor acestora, cum suntem noi membrii ai acestei Instituțiuni culturale înalte,

hgh.639

încă nu sunt siguri a nu fi influențați de cele ce se scriu, ce se vorbesc, de simpatii, de antipatii. Deaceea cred că judecata cea dreaptă și absolut nepărtinitoare va rosti-o numai posteritatea.

Acestea sunt manuscrisele ce depun astăzi pentru a îmbogăți colecțiunea Academiei.

Am avut mulțumirea, zilele acestea, de a recăpăta dela Sofia documentele ce ne luase Bulgarii; sperăm că ni se vor restitui colecțiunea de monede precum și documente, foarte importante cari au fost trimise la Moscova. Colecțiunile Academiei s'au mărit considerabil dela fericita noastră unire cu provinciile române care fusese încorporate împărățiilor vecine și nu pot face un îndemn destul de călduros tuturor acelor persoane sau familii cari posedă manuscrise ale autorilor români de seamă și pe cari nu le avem încă, să le depună la Academie. Negreșit, nu am speranța să căpătăm vreodată autografe ale vechilor noștri autori bisericești sau ale cronicarilor noștri — verificarea autenticității ar fi prea grea, dacă nu imposibilă, dar ar fi mult mai ușor să se completeze colecțiunea cu manuscrise ale celor ce au reînviat mișcarea noastră literară pe la sfârșitul secolului XVIII și întâii ani ai secolului trecut, precum ale fraților Văcărești, Alex. Beldiman, autorul poemei: «Jalnica tragedie a Moldovei», Cichindeal, Costache Conache, Alecu Donici, Mureșanu, Hrisoverghi, Nicolae Bălcescu, Alecu Russo, Iorgu Sion, D. Bolintineanu, Sihleanu, Cârlova, Cesar Boliac, C. A. Rosetti, Episcopul Melhisedek, fostul nostru coleg și atâți alții.

Precum avem biblioteca cea mai întinsă, așa trebuie ca și colecțiunea de documente cea mai bogată și mai prețioasă să se găsească la Academia Română.

